

## MIN BESTEMOR DOROTHEA SATTER.

Jeg ble oppkalt etter min bestemor. Det var en øre. Jeg var glad i henne og det er jeg fremdeles. Jeg setter henne høyt for alle de gode dagene vi hadde sammen, og for det mennesket hun var. Hun hadde karaktertrekk jeg beundrer.

De første atten månedene av mitt liv bodde vi på den samme gården. Foreldrene mine og jeg bodde i huset hvor jeg ble født. Bestemor bodde tvers over gressplen, og hun fikk endelig bygget sitt "nye hus". Hun hadde forandret planen på husets opprinnelige beliggenhet ved å flytte huset direkte mot syd, nesten til Lees tomte grense. Dette var for å ligge litt mere privat. Hun sa." Veien er veldig nær, jeg må komme meg lenger bort ellers vil hver eneste kramkar på veien banke på hos meg."

Bestemors hus sto ferdig i 1922. Hun fikk bo der i elleve år. Jeg tenker ofte på hvor tålmodig hun var som ventet i så mange år. Jeg har nå bodd i hennes hus i trettito år (1979).

Samtidig bygde mine foreldre, Bob og Bec, et hus på den andre siden av veien på "the eighty".

Bestemor Dorothea var en pen, distingvert dame. Hun hadde en fin figur og hun var rak i ryggen. Hun var ryddig og ordentlig og pent kledd.

Ruth Rustvang og jeg skulle være blomsterpiker i Dedes bryllup den 24. juni, 1924. Jeg var nesten tre år gammel og det var min første offentlige opptreden. Jeg gikk opp midtgangen med blomsterkurven, snudde meg rundt og så på tilskuerene og sa høyt, "Jeg vil til mamma."





Ruth & Dorothy

Da jeg var fem år gammel ble min søster Ruth født. Mor kom på sykehuset og var borte lenge ( syntes jeg). Pappa tok meg med til bestemor Satter så jeg kunne være hos henne og det var selvfølgelig stort, eller det skulle det ha vært. Jeg fikk sove med henne i sengen med fjørmadrassen, som var som å sove på en sky. Men av en eller annen grunn, mot slutten av uken ble jeg veldig masete og vrang. Jeg var oppmerksom på det også, men det brydde jeg meg ikke om.

Min fantastiske bestemor hverken skjente på meg eller ga meg ris, hvilket jeg nok fortjente. Hun satte seg ved siden av meg på sengen og fortalte om sin første datter, Karoline Regine. Hun fortalte meg hvor snill baby Karoline var, og at hun hadde det søteste smil, og hvordan hun, bare fire måneder gammel døde og hvor trist min bestemor følte seg. Så ventet hun litt så jeg kunne tenke på det hun hadde sagt før hun sa: "Nå kan du kle på deg for pappa kommer og henter deg hjem så du kan se den lille søsteren din."

Pappa fikk rapport om oppførselen min, og etter vi kom hjem ble det bestemt at det var på tide at jeg fikk ris og jeg fikk høre om det å ha omtanke for andre. Det var den eneste gangen pappa ga meg ris . Jeg gråt, men jeg var også lettet. Senere den dagen dro vi inn til byen og hentet mamma og den nye babyen, Ruth Adell. Jeg likte henne godt. Hun var en vakker baby med et lite rundt ansikt og mye svart hår.

Bestemor hadde mange interessante ting vi kunne gjøre når jeg kom til henne. Jeg likte spesielt det som var oppe på komoden. Hun likte make up, men bare spesielle ting som lotion og ansiktskremer og pudder, hudvann og "fregne krem". Hun likte ikke brun og værbitte hud. Hun bar alltid solhatt for å beskytte huden. Hun hadde mange krukker og interessante glass. Hun hadde også et toalettsett i grønn perlemor som besto av atten deler, en gave fra Onkel Olaf. Vi beundret ofte dette settet, hver eneste del, fra det store vakre speilet til kroken som var til å kneppe sko knapper med.

Hun hadde også valentiner kort, og hvert år fikk hun flere. Hun tok godt vare på dem og hvert år ble de utstilt på nytt. Mange av dem var store og de var vakkert dekorert. De ble satt opp på pianoet og et bord ved siden av. Vi beundret dem og leste hvem som var avsender. Noen av dem kunne jeg nesten utenat. Etter Valentiner Dagen ble

de lagt bort til neste år.

Bestemor var også flink til å lage mat. Hun bakte et hvit brød (loff) som var veldig godt. Vi hadde godt hjemmebakket brød hos oss også, men det var alltid grovt brød. Jeg



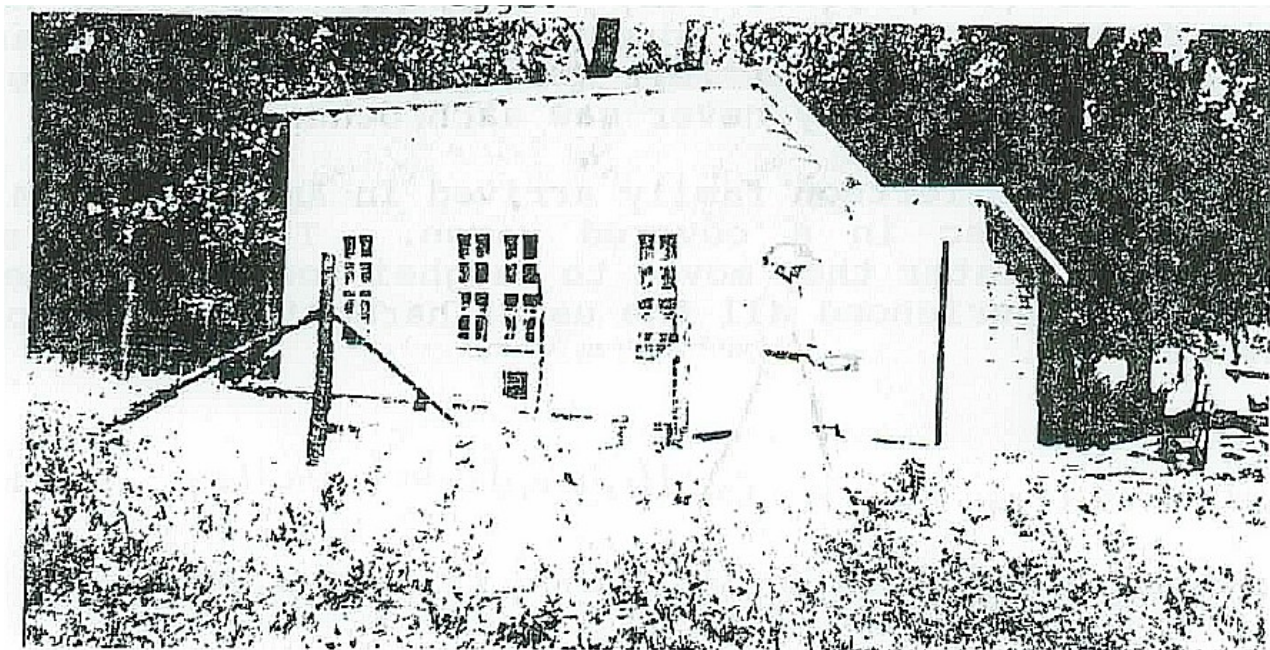
Dorothea Ellertson Satter  
Anne Ellertson Mortenson

foretrakk det hvite. Og så hadde hun selvfølgelig hjemmelaget smør. Det hadde hun i en grønn/gul bolle, (Senere hadde jeg den bollen i mitt eie i over tjue år) smør så ut som det smakte bedre når det var i den bollen. Hun hadde også ofte kylling posteitil dette brødet. Det var det beste jeg visste.

Jeg var ofte hos henne, og da jeg ble stor nok til å gå dit alene, gikk jeg enda flere ganger enn jeg kunne før. Vi hadde samme mening om mange ting her i livet, blandt annet om langt hår. Hun hadde vakkert snøhvitt hår som lå som silke langt nedover ryggen. Om dagen hadde hun det alltid oppsatt. Jeg hadde pasje klippet hår og jo lenger det ble dess bedre likte jeg det. Da det ble akkurat passe langt, slik som jeg likte det, syns mine foreldre det ble hengende i øynene mine og det ble klippet kort igjen. Jeg tok bare et raskt blick på meg selv i speilet før jeg sprang ut i stallen for å furte og syntes synd på meg selv fordi jeg så fryktelig ut. Bestemor var alltid enig i at de ikke skulle ha klippet det riktig så kort, men hun trøstet alltid med at jeg hadde et hår som vokste veldig fort så det var nok ikke lenge før det vokste ut igjen.

Bestemor holdt en annen dagsavis enn vi gjorde. Vi likte tegneserier begge to, og hun sparte dem kronologisk i en stor rull. Det var stor stas å lese dem når jeg kom til henne. Jeg fikk gjerne ti av gangen. Jeg ville jo ha flere, men hun sa nei, det ville ødelegge øynene. Dessuten var det alltid en dag i morgen så jeg kunne lese flere da.

Hver årstid hadde spesiell betydning for henne. Et år fikk hun et juletre på rot fra pappa. Hun pyntet det til jul, og på våren plantet hun det ut, og det vokste. Hagen og kjøkkenhagen hennes var et syn. Hønenes hennes var som kjøledyr. Hun gav dem mat og snakket til dem og hun fikk en overflod av egg i belønning.



En bok vi var spesielt glad i var "Little Women", av Loise May Alcott. Hun hadde en vakker stor utgave med et maleri av de fire søstrene på omslaget. Den var utgitt i stor trykk. Vi leste den hvert år.

Tante Emma og min kusine Sylvia bodde hos Bestemor en stund. De fikk det lille rommet i annen etasje og Tante Molly fikk det vestvendte rommet. Jeg foreslo til Bestemor at Emma og Sylvia skulle få det store rommet. Hun sa: "Nei, det var Olafs rom." Og hun ville ha det klart når han kom.

Jeg husker bare at vi var uenige en gang. Jeg visste selvfølgelig at Bestemor leste bibelen flittig. Vi skulle ha en sammenkomst med familien og alle fettere og kusiner. Vi barna lekte oppe. Det var ikke innredt på den tiden og var et stort lekerom. En knapp løsnet på kjolen til en av dukkene mine. Jeg løp ned i full fart for å hente nål og tråd. Dette var en søndag, og Bestemor fikk øye på meg og sa: "Hva gjør du?" Jeg var i full fart og sa at jeg må sy i en knapp. "Nei," sa hun. "Det er søndag og vi syr ikke på søndag." Jeg kan huske den dysten som foregikk i hodet på meg. Jeg ville selvfølgelig gjøre som Bestemor sa, men jeg syntes ikke det var syndig å sy en knapp, og om det så var, så var det vel ikkeså farlig å begå en liten synd på fødselsdagen min. Hun sa: "Bruk en sikkerhetsnål til i morgen." Det var også litt vanskelig for meg, for mamma sa alltid: "Ikke vær sjuskete og bare bruk nåler når det er en nødsituasjon." Jeg måtte bare gi meg og erklære at det var en nødsituasjon, så jeg

trampet avgårde med sikkerhetsnålen.

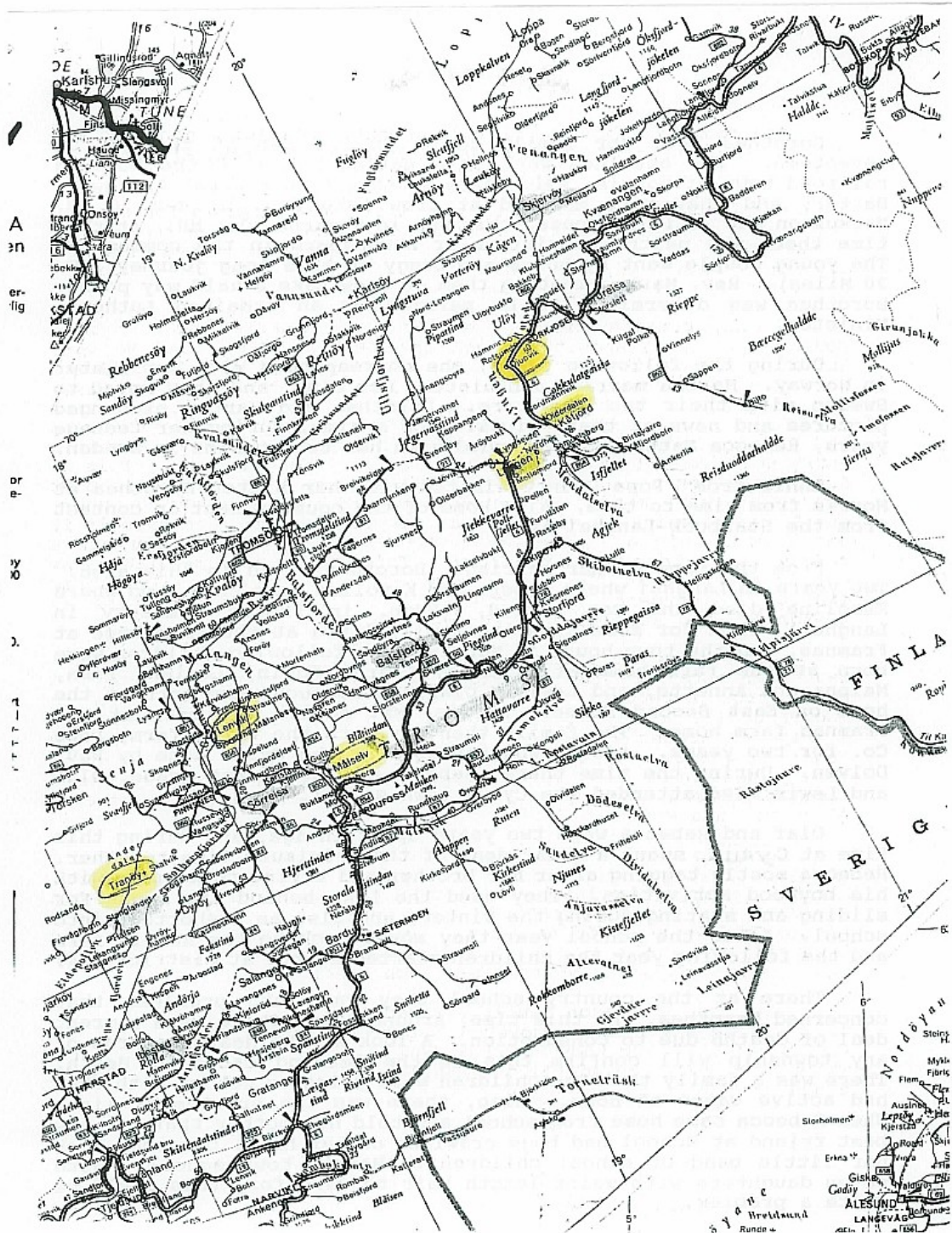
En del fakta og informasjon om Dorothea Ellertsons tidlige år er hentet fra avisutklipp, en Minne Bok og notater fra Rebeccas papirer. Dorothea Ellertson ble født den 25. august, 1853 i Gudbrandsdalen, Norge. Det er en dal midt i Sør-Norge. Hennes foreldre var Ellert Carlson og Randi Olsdatter, etter det vi har fått oppgitt. Ellertson familien besto av tre brødre, Edward, Charles, og Lars. Døttrene var Regine (Johnson), Annie (Mortenson), Dorothea (Satter), og Martha (Lind). Dorotheas mor, Randi, døde da hun var omtrent (seks) år gammel. Det var kort etter den yngste datteren Martha ble født. Noen år senere giftet faren, Ellert, seg igjen og da Dorothea var (ti) år gammel emigrerte familien til Amerika. Lille Martha ble igjen i Norge hos en tante. Hun ble senere adoptert. Hun (forlot aldri Norge? streket over i den engelske teksten) og Ellertson barna kom aldri tilbake, så de så hverandre aldri igjen.

Da Ellertson familien kom til Amerika, (1864) dro de fra Quebec i en prairievogn (covered wagon). De slo seg først ned i LaCrosse, Wisconsin. Senere flyttet de til Langhei Township, Pope County, Minnesota. Der opplevde de all de erfaringene en pionerfamilie måtte igjennom i det nye landet.

[Håndskrevet nederst på side 20 i boka: Randi Olsdatter født I Gudbrandsdalen, moren til Dorthea Ellertsdatter født I Djupvik, Troms, Norge.]

Dorothea reiste hjemmefra for å klare seg selv da hun var 17 år gammel. Hun fikk arbeide på en café i den blomstrende byen Morris, Minnesota. Her traff hun Andrew C. Satter og de ble viet av Rev. L. P. Markus i Crow Lake P. O. den 23. mai, 1872. (Det er mulig dette var i Stearns County Minnesota) På den tiden var det hverken prester eller aviser i dette lille samfunnet. Det unge paret kjørte den lange veien (25 – 30 miles / 40- 48 km) i hest og vogn. Rev. Markus møtte dem på halvveien . Dorothea var fast bestemt på å bli viet av en ordinert Luthersk prest.

I årene som fulgte korresponderte hun med sin søster i Norge. Martha giftet seg med en prest, Rev. Lind og de flyttet til Sverige med sine to døtre. Dorothea og Martha utvekslet bilder og oppdaterte hverandre om seg selv og familien. I en periode da hun var tenåring brevvekslet Rebecca Satter med sine to kusiner i Sverige.



A n  
 er-  
 lig  
  
 or  
 e-  
  
 y  
 10  
  
 3.  
 1  
 1  
 1  
 1

Annie, fra Pope County, besøkte av og til sin søster Dorothea i Morris. Noen fettere og kusiner fra Starbuck - Langhei holdt også kontakt.

Fra den dagen hun giftet seg bodde Drothea her i dette området. Det ble to år i Langhei hvor Albert og Karoline ble født, og hvor Karoline døde og ble begravet. (Sannsynligvis på familiens kirkegård i Langhei). Så bodde familien en tid på gården i Framnas og huset i Morris. De følgende barna ble født på gården i Framnas; Clara, Edwin, Louise, Emma, Malena og Annette og Lewis. Olaf og Rebecca ble født i huset på East Second Street, Morris, Minnesota. Adelia ble født på gården i Framnas. Så flyttet familien til gården i Cyrus, Pope County hvor de bodde i to år. Adelia ble døpt hjemme i Cyrus av Rev. Dolven. Da de bodde der begynte Rebecca i første klasse, Olaf og Lewis gikk også på skolen i Cyrus.

Det var to år mellom Olaf og Rebecca og da de bodde i Cyrus holdt de to sammen i fritiden. Rebecca fulgte som oftest etter broren og forsøkte å holde tritt med hans gutteaktiviteter. Om vinteren akte de og sto på skøyter på innsjøen bak huset. Det var også en snarvei til skolen. Da skole året var over flyttet de tilbake til gården i Morris, og året etter begynte barna på skolen i District #14.

På denne skolen på landet var det en del problemer som bekymret Dorothea. På denne tiden, ca. 1900, døde mange av tuberkulose. Hvis vi ser på dødsårsaker i hvilket som helst område på den tiden står tuberkulose først på listen. Det var en familie på barnas skole som hadde tuberkulose i hjemmet. Lus var også et problem. Da Rebecca kom hjem fra skolen og fortalte moren at hennes nye bestevenninde på skolen hadde små dyr i håret, flyttet Dorothea sine barn til skolen i Morris. Med sju døtre med midjelangt hår ville det bli litt av et problem.

I årene med gårdsdrift og små barn hjemme hadde Satterfamilien både kvinnelig og mannlige hjelp ansatt på gården. Tante Clara har et barndomsminne av ei gårdsjente som var ganske stor og kraftig. Da hun satte seg ned ved bordet bommet hun på stolen og deiset i gulvet. Tante Clara huske hvordan gårds guttene lo. Dette er det eneste gangen ei gårdsjente er nevnt. Etter hvert som barna vokste til hadde de nok av egen hjelp i huset, men de ansatte alltid sesongarbeidere til hjelp med gårdsdriften.

Da Dorothea var 63 år gammel, i 1916, måtte hun igjennom en tragedie som viste hvor sterk og utholdende hun var. Andrew ble delvis invalid etter et slag da han var 73 år gammel. Han ble sengeliggende og avhengig av rullestol og det var hans liv i fem år. Dorothea stelte ham i disse årene etter slaget. De bodde i huset i byen i noen år til Adelia var ferdig med High School. Mot slutten av livet ville Andrew tilbake til gården, og der døde han den 18. september, 1921.

Så kom tiden for Bestemors nye hus. Molly bodde hos henne og i de neste elleve årene hadde Bestemor stor glede av et lettstelt og moderne hjem. Hun hadde fritid og muligheter til å holde på med egne interesser og dem var det mange av.

Fru Skrein fortalte meg for en tid siden en historie om Dorothea fra mellomkrigstiden og de harde 30-årene. Det var årsmøte i The First Lutheran Church, og grunnet pengemangel kom et forslag om midlertidig stopp på støtte til misjonsarbeidet. Fru Skrein sa at min Bestemor reiste seg sa:” Dette skulle være det siste som skulle elimineres, og hvis det ble det så ville hun trekke tilbake sin støtte.” Resultatet var at de ikke sluttet med støtte til misjonsarbeidet. Fru Skrein var en ung kvinne som nettopp var tilflyttet stedet, og hun var stor beundrer av Dorothea Satter. Fru Skrein er nå en eldre dame, og er fortsatt veldig interessert i misjonsarbeide.

Bestemor Dorotheas siste sykdomstilfelle, og som jeg kan huske, den eneste gangen hun var syk, varte i fem måneder. Hun ble syk på vårparten, og Dr. Charles Caine ble tilkalt. Etter en tid var hun oppegående igjen, og gjorde sitt daglige arbeid som hun alltid hadde gjort, men hun var tynn og blek. Hun ble syk igjen og Dr. Olaf og Clara reiste med henne til Mayo Sykehuset i Rochester. En undersøkende operasjon viste at hun hadde en uhelbredelig svulst. Dette var den 29. juni, 1933. Hun kom hjem den 9. juli. Onkel Olaf brakte henne hjem i den store bilen sin. Da Bestemor ble syk ville jeg ikke tro at hun skulle dø. Men, da Olafs bil svingte inn oppkjørselen og alle i familien begynte å springe langs veien etter bilen, da visste jeg plutselig at hun ville forlate oss snart.

Alle tantene kom, og mange av søskenbarna, og den neste måneden var den mest “annerledes-tiden” jeg noengang har opplevet. Vi hadde slektninger hos oss hele tiden og vi ble godt kjent med hverandre. Den siste måneden kom Gladys Dolven for å pleie Bestemor. Hun var sykepleierske og kunne sette sprøyter.

På morgenen den 6. august, 1933 sa mine foreldre at Bestemor kom til å dø snart så jeg kunne gå og besøke henne etter frokost. Jeg sprang over maisåkeren, hentet posten hennes og gikk inn til henne. Hun så ut som hun sov, så jeg bare sto og ventet. Så snudde hun seg og så på meg. Deretter sa hun noe jeg aldri har glemt og som blandt annet er grunnen til at jeg skriver denne historien.---Hun sa:”Å, det er deg Dorothy”, så nikket hun og sa, ”Så du er den som skal ha gården .” Og slik ble det i min levetid!

Bestemor Dorothea Satter endte sine dager i sitt hjem den 6. august, 1933, klokken 18. Begravelsen var den 9. august. Rev. Reece forrettet. Hun ble båret til graven av naboer og venner fra menigheten, Wm. Weers, Henry Grote, Oscar Dolven, Gust Anderson, Harry Jergenson, og Herman Morken.

Den gangen sto kistene hjemme, og den døde ble kjørt fra hjemmet til kirkegården. Hun etterlot seg elleve barn, 27 barnebarn og elleve oldebarn.

Det var mange vakre blomster og to sanger ble fremført. “ Safe in the Arms of Jesus” (Trygg i Jesu Armer) og “God be with You till we Meet Again” (Gud være med deg til vi møtes igjen.) av trioen, Florence Grove, Fru Fark, Fru Sorflaten (min musikk lærer) og Fru June Anderson, organist.



Bestemor ble gravlagt i familiegravstedet ved siden av Andrew, den gravplassen Lewey insisterte på elleve år tidligere. Den var helt bakerst på kirkegården, og det var ingen andre gravplasser akkurat der. Enkelte i familien likte ikke at det var så langt bak på kirkegården, men Lewey sa:” Det er første benk. Når Herren kommer vil all se mot øst, og der er vi, rett foran.” Så, sånn er det.

“Og slik endte Dorotheas dager -----Men det var så mye mer.”